

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

15 vtrum insit nobis à natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

gularia se extendit. Probandum enim est, quod ad infinitas vias ratio hominis se extendit: quonia hoc est oppositum eius, quod inuenitur in brutis, quae per determinatas vias procedendo, natura prudentiae formata sunt suas. In littera autem probatur, quod ad infinita singularia se extendit.

Ad primum dubium dicitur, quod diuersitas finium, & diuersitas viarum ad fines virtutum in hoc conueniunt, quod tam fines, quam vias in infinitis saluantur singularibus: differunt autem in hoc, quod rationes finium determinatae sunt, unde, & ratione comprehenduntur quot sunt: rationes autem viarum indeterminate sunt: quod ex hoc patet, quod nulla ratione comprehendere potest, quot sunt modi, quibus medium virtutis constituitur: sed iuxta diuersitatem periodum, locorum, temporum, instantium, operationum &c. tan ta fit diuersitas, ut non solum indeterminate sit nobis, sed simpliciter infinita videatur, in potentia tamen. Huiusmodi autem diuersitas, quod specifica sit, patet ex autoritate huius litterae diuinae in determinacionem medium contra determinacionem finium. Constat enim finium determinationem esse specificam: & per hoc infinitatur, quod medium indeterminate est specifica, ut sicut affirmatio determinationis ponitur causa affirmacionis naturalitatis: ita negatio determinationis ponitur causa negacionis naturalitatis. Et ratione probatur.

Memus enim videtur, quod ex finibus litterarum elementis finitae infinitae speciem distinctae dictiones ob viarum earum compositionem, quam ex infinitis concurrentibus singularibus personarum, & cetera, refulsent infinite speciem modorum: quod

potest prouidere non solum de his, quae sunt necessaria ad salutem, sed et de quibuslibet; pertinētibus ad humanam uitam: & talis industria non est in omnibus habitibus gratia.

Ad secundum dicendum, quod illi qui indigent regi consilio alieno, saltem in hoc sibiipsis consulerent, si gratiam haberent, ut aliorum requirant consilia, & discernant consilia bona a malis.

Ad tertium dicendum, quod prudentia acquisita causatur ex exercitio actuum. Vnde indiget ad sui generationem experimento, & tēpore, ut dicitur in 2. Ethic. Vnde non potest esse in iuuenibus nec secundum habitum, nec secundum actum: sed prudentia gratuita causatur ex infusione diuina. Vnde in pueris baptizatis nondum habentibus usum rationis, est prudentia secundum habitum, sed non secundum actum, sicut & in amentibus. In his autem, quae habent usum rationis, est secundum actum, quantum ad ea quae sunt de necessitate salutis: sed per exercitium meretur augmentum quousque perficiatur, sicut & ceterae virtutes. Vnde & Apostolus dicit ad Hebr. 5. quod perfectorum est solidus cibus eorum, qui pro consuetudine exercitatus habent sensus ad discretionem boni, & mali.

ARTICVLVS XV.

Utrum prudentia insit nobis a natura.

Ad quintum dicendum sic proceditur. Vt, quod prudentia insit nobis a natura. Dicitur. Philosophus in 6. Ethic. quod ea quae pertinent ad prudentiam, naturalia uidentur esse. Synchronis, gnomis, & huiusmodi, non autem ea quae pertinent ad sapientiam speculatiuam: sed eorum, quae sunt inuis generis, eadem est originis ratio. ergo etiam prudentia inest nobis a natura.

¶ 2. Praet. Aetatum uariatio est secundum naturam: sed prudentia consequitur aetates, secundum illud Iob 12. In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. ergo prudentia est naturalis.

¶ 3. Praet. Prudentia magis conuenit naturae humanae, quam naturae brutorum animalium: sed bruta animalia habent quasdam naturales prudentias, ut patet per Philosophum in 8. de historiis animalium. ergo prudentia est naturalis.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in 2. Ethic. quod uirtus intellectualis plurimum ex doctrina habet & generationem, & augmentum, id experimento indiget

& tempore: sed prudentia est uirtus intellectualis, ut supra habitum est. ergo prudentia non inest nobis a natura, sed ex doctrina, & experimento.

Respondendum. Dicendum, quod sicut ex praemissis patet, prudentia includit cognitionem & uniuersalium, & singularium operabilium, ad quae prudens uniuersalia principia applicat. Quantum ergo ad uniuersalem cognitionem, eadem ratio est de prudentia, & scientia speculatiua: quia utriusque prima principia uniuersalia sunt naturaliter nota, ut ex supra dictis patet, nisi quod principia communia prudentiae sunt magis connaturalia homini.

Vt n. Philosophus dicit in 10. Ethic. Vt nota, quae est secundum speculationem, est melior, quae est secundum hominem: sed alia principia uniuersalia posteriora siue sunt rationis speculatiua, siue practica, non habentur per naturam, sed per inuentionem secundum uiam experimenti, uel per disciplinam. Quantum autem ad particularem cognitionem eorum, circa quae operatio consistit, est iterum distinguendum: quia operatio consistit circa aliquid, uel sicut circa finem, uel sicut circa ea, quae sunt ad finem. Fines autem recti humanae uirtutis determinati, & ideo potest esse naturalis inclinatio respectu horum finium: sicut supra dictum est, quod quidam habent ex naturali dispositione quasdam uirtutes, quibus inclinatur ad rectos fines, & per consequens etiam habent naturaliter rectum iudicium de huiusmodi finibus: sed ea quae sunt ad finem in rebus humanis, non sunt determinata, sed multipliciter diuersificantur secundum diuersitatem personarum, & negotiorum. Vnde quia inclinatio naturae semper est ad aliquid determinatum, talis cognitio non potest homini inesse naturaliter, licet ex naturali dispositione unum sit aptior ad huiusmodi discernenda, quam alius, sicut etiam accidit circa conclusiones speculatiuarum scientiarum. Quia ergo prudentia non est circa fines, sed circa ea, quae sunt ad finem, ut supra habitum est, ideo prudentia non est naturalis.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus ibi loquitur de pertinentibus ad prudentiam, secundum quod ordinatur ad fines. Vnde supra praemiserat, quod principia sunt eius, quod est gratia. i. finis, & propter hoc non facit inter eam mentionem de cubilia, quae est consiliatiua eorum, quae sunt ad finem.

Ad secundum dicendum, quod prudentia magis est

niam facilius ex infinitis infinitas specificae, quam ex finitis sit: sed constat ibi infinitatem specificam: ergo rationale est & hic infinitatem specificam ponere.

Ad primam autem obiectionem in oppositum, dicitur, quod non inconuenit infinitas uiarum species sub uisus speciei prudentiae conueniri: quia sub una formali ratione prudentiae tota earum diuersitas conuenitur, sicut sub una grammatica infinitae possunt dictiones conueniri.

Ad secundam autem dicitur, quod hi modi non distinguuntur specie in genere moris, nisi secundu quod diuersarum sunt uirtutum, puta, prudentiae, temperantiae, &c. sed distinguuntur specie in genere uiae humanae: ita quod uirtus uiae prudentiae sunt uisus speciei, puta, prudentiae. Sunt autem infinitarum specierum uiae humanae: sicut mas, & femina sunt uisus speciei in genere animalis, puta, hominis, uel bouis. Sicut autem diuersarum specierum in genere sexus, distinguuntur enim ut uisus, quamuis non distinguatur termino: sicut arcus in infinitis multiplicabiles super puncta semicirculi, distinguuntur, ut uiae inter eosdem terminos.

Ad secundum dubium dicitur, quod ex hoc, quod ratio est infinitorum singularium, sequitur, quod sit infinitorum modorum, qui ex uariata singularium concurrentia confurgit, ac per hoc, quod sint infinitae uiae rationis ad finem: quod erat probandum. Ex hoc enim pronenit, quod prudentia, quae est recta ratio humanarum uiarum, non possit esse naturalis: quia natura ad determinatam uiam, & non solum terminum inclinatur, ut patet in naturalibus compositis, & operibus animalium irrationalium.

Super

Art. 1. huius quæst.

Art. 2. & 3.

Art. 6. huius quæst.

Lib. 10. ca. 7. & 8. tom. 5.

1. 2. q. 63. ar. 1. & 2.

Art. 6. huius quæst.

in sensibus non solum propter naturalem dispositionem quieratis motibus passionum sensibilibus, sed etiam propter experientiam longi temporis.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam in brutis animalibus sunt determinatae viae perueniendi ad finem. Vnde videmus, quod omnia animalia eiusdem speciei similiter operantur: sed hoc non potest esse in homine propter rationem eius, quae, cum sit cognoscitiva vniuersalium, ad infinita singularia se extendit.

ARTICVLVS XVI.

Utrum prudentia possit amitti per obliuionem.

1.2. q. 53. ar. 1. cor. Ervert. q. 18. art. 7. ad 6.

Lib. 1. c. 1. & 2. tom. 5.

1.1. c. 1. non loqe a prin. tom. 3.

Lib. 6. c. 5 in fine, tom. 5.

Art. 8. huius quest.

Lib. 6. ca. 5. a medio, to. 5.

In corp. art. & 1.2. q. 53. ar. 1.

Ar. 3. huius quest.

AD DECIMUMSEXTVM sic proceditur. Vnde quod prudentia possit amitti per obliuionem. Scientia enim cum sit necessariorum, est certior quam prudentia, quae est contingentium operabilium; sed scientia amittitur per obliuionem; ergo multo magis prudentia. ¶ 2 Præ. Sicut Philosophus dicit in 2. Ethic. Virtus ex eisdem generatur, & corrumpitur contrario modo factis: sed ad generationem prudentiae necessarium est experimentum, quod fit ex multis memorijs, ut dicitur in prin. ¶ Meta. ergo cum obliuio memoriae opponatur, videtur quod prudentia per obliuionem possit amitti. ¶ 3 Præ. Prudentia non est sine cognitione vniuersalium: sed vniuersalia cognitio potest per obliuionem amitti: ergo & prudentia.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 6. Ethic. quod obliuio est artis, & non prudentiae.

RESPON. Dicendum, quod obliuio respicit cognitionem tantum, & ideo per obliuionem potest aliquis arte totaliter perdere, & similiter scientiam, quae in ratione consistit: sed prudentia non consistit in sola cognitione, sed et in appetitu: quia, ut dictum est, principalis eius actus est praecipere, quod est applicare cognitionem habitam ad appetendum, & operandum. Et ideo prudentia non directe tollitur per obliuionem, sed magis corrumpitur per passiones. Dicit enim Philosophus in 6. Ethic. quod delectabile, & triste peruerit affectationem prudentiae. Vnde Daniel. 13. dicitur. Species deceperit te, & concupiscentia subuertit cor tuum. & Exod. 23. dicitur. Ne accipias munera, quae excant etiam prudentes. Obliuio tantum potest impedire prudentiam, in quantum procedit ad praecipendum ex aliqua cognitione, quae per obliuionem tolli potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod scientia est in sola ratione, vnde de ea est alia ratio, ut supra dictum est.

AD SECVDVM dicendum, quod experimentum prudentiae non acquiritur ex sola memoria, sed ex exercitio recte praecipendi.

AD TERTIVM dicendum, quod prudentia principaliter consistit non in cognitione vniuersalium, sed in applicatione ad opera, ut dictum est: & ideo obliuio vniuersalis cognitionis non corrumpit id, quod est principale in prudentia, sed aliquod impedimentum ei affert, ut dictum est.

¶ Super questionem quadragessimam octauam.

IN q. 48. unico contextu ar. nihil occurrit scribendum aliud, quam ut partes quasi integrales prudentiae ita figantur in animo, & exercitatione firmantur in operibus, initium sumendo a docilitate,

QV AESTIO XLVIII.

De partibus prudentiae, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de partibus prudentiae. ET CIRCA hoc quaeruntur octo.

¶ Primo, Quae sint partes prudentiae. ¶ Secundo, De partibus quasi inte-

gralibus eius.

¶ Tercio, De partibus subiectiuis eius.

¶ Quarto, De partibus potencialibus eius.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum conuenienter assignentur tres partes prudentiae.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur conuenienter assignentur tres partes prudentiae. n. in 2. Rhetorica, ponit tres partes prudentiae, scilicet memoriam, intelligentiam, & prudentiam. Aristoteles autem in 6. Ethic. dicit ad prudentiam pertinere docilitatem, & prudentiam, & prudentiam de eorum officio, & intellectu. Quidam autem alius dicit, quod ad prudentiam decem pertinent solertia, prouidentia, regnativa, militaria, nomica, dialectica, rhetorica, physica, & uel una assignatio sit superflua, uel tria. ¶ 2 Præ. Prudentia diuiditur contra politica, oeconomica, dialectica, & mathematica, & quaedam scientiae. non ergo sunt partes prudentiae.

¶ 3 Præ. Partes non excedunt totum intellectum, vel intelligentiam, rationem, & ideo non solum pertinent ad prudentiam, ad omnes habitus cognoscitiosos, ergo ponuntur partes prudentiae.

¶ 4 Præ. Sicut consilium, & iudicium sunt actus rationis practicae, ita etiam praehabitus est. sicut ergo eubolia, & prudentiae, quae pertinent ad consilium, & iudicium, quae pertinent ad iudicium: necesse est aliquid pertinere ad iudicium.

¶ 5 Præ. Solutio ad ad prudentiam per supra dictum est ergo etiam in parte prudentiae solitudo ponenda debet.

RESPON. Dicendum, quod tria sunt partes prudentiae, ut patet, & tunc dicitur de domibus subiectiuis, sicut boe & animalis: & potentialis, sicut numerum sunt partes animae. Tribus ergo modis assignantur partes alicuius virtutis. Vno modo, scilicet partes integralium, ut illa virtutes uirtutis alicuius, quae necesse est perfectum actum uirtutis illius. Et si meritis possunt accipi octo partes prudentiae, quas enumerat Macrobius, quibus prima est memoria, quam ponit Aristoteles, siue solertia, quam ponit Aristoteles, etiam intellectus dicitur. Vnde in 6. Ethic. Horum ergo oportet habere partem esse intellectus: quorum octo partes prudentiam secundum id, quod est cognitio memoria, & intellectus, docilitas, & alia pertinent ad eam secundum quod est circumspectio, & cautio, quorum partes patet ex hoc, quod circa cognitionem prudentiam, & cautio, quorum partes ratorum, est memoria: si autem praedicta gentium, siue necessarium, & cognitio intelligentia. Secundo ipsa cognitio